

Sorg & kriseplan

Firhøjskolen

"Sorgen er hjemløs kærlighed og derfor den sunde og relevante måde at være i kontakt med virkeligheden på, når min virkelighed er, at min elskede er borte eller død" – Bent Falk 'Kærlighedens Pris' 1998

Indholdsfortegnelse

Om sorg	3
Sorgens fire stadier	3
"Sorgreaktioner hos børn"	4
Sådan støtter vi eleven	5
Hvordan gør vi i praksis	5
ALVORLIG SYGDOM (ELEV)	6
NÅR ET BARN MISTER EN AF SINE NÆRMESTE	7
NÅR ET BARN DØR	9
NÅR PERSONALE DØR	11
NÅR PERSONALE MISTER NÆRTSTÅENDE SLÆGTNING	13
NÅR ELEVER OPLEVER KRISER	14
HÅNDTERING AF ULYKKER	15
1. Når ulykken sker uden for matriklen i skoletiden	15
2. Når ulykken sker på matriklen:	16

FORORD

Når børn mister eller er udsat for andre alvorlige hændelser, påhviler det de voksne, der møder barnet i dagligdagen, at tage hånd om situationen. Men mange voksne kan have svært ved at forholde sig til sorg og død. I afmagt vælges måske den eneste løsning, der ikke dur - nemlig at lade som ingenting.

Denne sorgplan er tænkt som en vejledning for skolens personale, hvis en ulykke eller et dødsfald skulle finde sted.

Om sorg

Sorgens fire stadier

Mennesker sørger på hver sin individuelle måde. Videnskabelige undersøgelser har vist, at hvis disse fire faser gennemløbes, sker det oftest i et cirkulært forløb, hvor man går ind og ud af de forskellige faser og nogle gange vender tilbage til tidligere faser.

1. *Chokfasen*

I denne fase vil den ramte ikke kunne tænke klart eller opføre sig som normalt. Oftest har vedkommende endnu ikke fået fuld forståelse for hændelsens omfang og betydning. Nogle vil reagere med apati, rastløshed, symptomer på angst eller aggression.

2. *Reaktionsfasen*

Det er meget vigtigt, at behovet for at tale om det passerede skal komme fra den person, der er udsat for tabet - ikke fra en forestilling om hvad "man bør gøre". Det er også vigtigt at forstå, at nogle kan have behov for at tale om det passerede igen og igen, hvor pårørende måske kan være tilbøjelige til at tænke, at "nu må han da se at komme videre". Accept er nøgleordet.

3. *Bearbejdningsfasen*

I denne fase af sorgen forholder den sørgende sig til sit tab, overvejer betydningen af tabet og konsekvenserne for fremtiden og forsøger at finde mening i tabet.

4. *Ny-orienteringsfasen*

Den sørgende retter sig nu mod fremtiden uden den mistede og begynder at skabe nye relationer til andre mennesker.

Sorgreaktioner hos børn

At give sig tid og plads til at sørge har betydning for, hvordan tilværelsen vil forme sig i fremtiden. Afgørende er også familiens og venners støtte.

Alle sørgende har brug for ekstra omsorg i en lang periode efter dødsfaldet.

Det er tungt at snakke om sorg - men måske er det godt at tale om det i klassen eller SFO.

Man kan hjælpe hinanden med at få plads til de følelser, som kan være svære at tale om og dele med andre.

Enhver traumatisk oplevelse skal tages alvorligt – og som voksen har du et medansvar for, at det sker.

Børn, der sørger, har brug for at opleve, at det er i orden/acceptabelt at vise alle mulige følelser – at blive vred, at blive bange eller at græde.

Selvom børn får en alvorlig besked, betyder det ikke, at de hele tiden går rundt og er kede af det. Børn går, på en anden måde end voksne, ind og ud af sorgen. De tager det i deres eget tempo. Ind i mellem leger de og er til stede i nuet. Det er pauserne mellem aktiviteterne, der gør ondt. "De sørger i klumper".

Det er langt fra sikkert, at børn viser deres sorg ved gråd. Sorgen viser sig mange gange i barnets opførsel og fysiske reaktioner. Nogle af disse reaktioner viser sig måske først efter flere måneders forløb.

Nogle af de mest *almindelige* sorgreaktioner hos børn er:

- Angst
- Stærke minder
- Søvnforstyrrelser
- Tristhed, længsel og savn
- Vrede og opmærksomhedskrævende adfærd
- Skyld, selvbefrejdelse og skam
- Vanskeligheder i skolen
- Fysiske gener

Sådan støtter vi eleven

Som medarbejder kan man føle sig utilstrækkelig ved mødet med et barn, som har oplevet et alvorligt tab. Du kan ikke ændre det skete eller erstatte den mistede. Men som medarbejder på Firhøjskolen er det også din opgave at være til støtte for barnet i dets sorg ved at være den, som hjælper med at bearbejde sorgen.

Udgangspunktet er fortsat de daglige opgaver og rutiner. Vær opmærksom på barnet og vis, at du er parat til at lytte, for barnet vil oftest gerne selv tale om det skete.

Et kendt symptom på, at barnet har brug for dig som voksen, er, når du bemærker, at barnet isolerer sig – trækker sig ind i sig selv.

Barnets sorg respekteres, og ud fra dit kendskab til barnet – og efter samråd med hjemmet – vurderes tidsperspektivet og omfanget af eventuelle særlige hensyn, der skal tages.

Traumatiske begivenheder er forskellige og påvirker forskelligt. Derfor findes ingen færdige anvisninger. Men der lægges op til, at alle medarbejdere bliver i stand til at hjælpe med situationsfornemmelse og med handlekraft.

Hvordan gør vi i praksis

Det kan have stor betydning at sætte ord på tanker og følelser i samtaler med eleverne i klassen.

Samtalen kan struktureres på følgende måde:

- a) Introduktion
- b) Fakta
- c) Tanker
- d) Reaktionen
- e) Information
- f) Afslutning

På de ældste klassetrin kunne det eventuelt være givende med sådanne samtaler i mindre grupper.

Kalundborg Kommunes Krisehjælp, Sorggruppen for børn og unge og skolens præst kan være vigtige resursepersoner i opfølgingsarbejdet.

ALVORLIG SYGDOM (ELEV)

Når skolen modtager meddelelse om en elevs alvorlige sygdom, orienterer skolelederen klassens lærere. Der træffes dernæst aftale om, hvordan meddelelsen evt. formidles videre til eleverne, deres forældre og det øvrige personale.

Dette sker efter aftale med forældrene til den sygdomsramte elev.

Nogle forældre vil vælge at henvende sig direkte til klasselæreren/pædagogen, som herefter påtager sig formidlingsopgaven til ledelsen. Lederen aftaler med klasselæreren omkring formidling til andre voksne og børn omkring barnet.

- Spørg om familien selv vil orientere klassen om sygdommen.
- Klassens forældre informeres mundtligt eller skriftligt.
- Informationen skal være *enkel og korrekt*, så rygtedannelse undgås.

NÅR ET BARN MISTER EN AF SINE NÆRMESTE

(mor, far eller søskende)

Lige efter dødsfaldet

- Skolelederen informerer klasselæreren.
- Skolelederen orienterer resten af personalegruppen.
- Klasselæreren orienterer klassen efter aftale med de pårørende.
Måske ønsker de pårørende selv at informere klassen, eller at være til stede, når der informeres.
- Skolelederen giver besked til klassens forældre via AULA.
- Tal åbent om dødsfaldet i klassen, evt. mens eleven ikke er til stede. Fortæl, om muligt, hvad der er sket. Forbered kammeraterne på, at eleven kan være mere sårbar end ellers, og at de derfor må vise ekstra omtanke og hensyn.
- Tal, efter aftale med eleven, også åbent med klassen, mens eleven er til stede.
- Skolen sender en kondolencebuket hjem umiddelbart efter dødsfaldet.
- Der skal tages kontakt til hjemmet af klasselæreren inden begravelsen. Dels for at høre om deltagelse, og dels for at høre hvad skolen kan gøre for at hjælpe eleven. En god idé kan være, at klasselæreren deltager i begravelsen.

Opfølgning

- I samarbejde med forældrene udpeges en lærer eller pædagog, som tager sig særligt af eleven.
- Vær opmærksom på elevens sorgreaktion – se 'Sorgens fire stadier'.
- Aftal med hjemmet, om det vil være en god idé at tage emnet nærmere op i klassen.
- AKT-læreren kan være en vigtig resursepersone i opfølgingsarbejdet.
- Et besøg på gravstedet kan være en god anledning til at få snakken i gang, både for den berørte elev og for resten af klassen, hvis eleven ønsker det.
- I det første år efter dødsfaldet vil det være en god ide at være specielt bevidst om eleven efter højtiderne.

Klassen

- Brug tiden indtil eleven kommer i skole til at tale om det at miste.
- Fortæl at sorg tager meget lang tid, men at den "sørgende" vil prøve at være "normal" – men intet er normalt, når man har mistet en far/mor/søskende, og der bør vises særlig omtanke og hensyn. Spørg jævnligt til eleven – sorg tager tid.
- Vær opmærksom på, at en kammerats sorg rører ved angsten hos alle børnene.

Om begravelsen

- Skolelederen sørger for, at der sendes blomster fra skolen.
- Det er en god ide, at klasselæreren deltager i begravelsen.
- Såfremt elever deltager, bør dette være ifølge med en forældre.

Tiden efter begravelsen

Klasseteamet skal være opmærksomme på:

- at der jævnligt tales med barnet om, hvordan det går. Der kan evt. henvises til andre resursepersoner.
- samtaler og situationer i klassen og SFO, hvor barnet kan føle sig berørt
- at tænke på mærkedage for barnet
- at der kan være behov for at tale konkret om dødsfaldet og savnet i lang tid – også for at gøre de andre elever bevidste om, hvor lang tid sorg kan tage
- at tilbyde at gå med på kirkegården, evt. sammen med klassen
- at have jævnlig kontakt med hjemmet, også for at sikre, at barnet og familien får oplysning om muligheder for hjælp fra rådgivningsgrupper, sorggrupper eller andet.
- læreren kan kontakte sundhedsplejersken for at få oplysninger om støttemuligheder
- at emner som "At miste", "Døden" eller lignende kan tages op i klassen.

NÅR ET BARN DØR

Lige efter dødsfaldet

- Skolelederen underretter klasselæreren.
- Det øvrige personale samles og underrettes af skolelederen, inden eleverne orienteres. Skolelederen underretter de ansatte, som ikke er til stede.
- Skolelederen orienterer alle forældre via AULA.

Barnets klasse underrettes af klasselæreren, som "beholder" klassen resten af skoledagen.

Desuden sørger klasselæreren/teamet for:

- at ingen børn sendes hjem, før forældrene er underrettet om det skete via AULA
- forældrene gøres endvidere opmærksomme på, at ingen elever bør være alene hjemme, når de kommer hjem fra skolen/SFO.
- at børn, som ikke er til stede, underrettes om det skete (forældre kontaktes pr. telefon)

Under samtalen med børnene er det vigtigt at huske på, at der tales åbent og konkret om det, der er sket. Se side 5.

Det er vigtigt, at klasseteamet får støtte og hjælp af kollegerne.

Vær ærlig, hvis du ikke føler, at du kan magte opgaven. Tal med din skoleleder om dette.

Skolens øvrige klasser

Skolens øvrige klasser underrettes af egne lærere eller af skolens leder.

Klassens lærere vurderer derefter selv, hvad der er mest hensigtsmæssigt resten af skoledagen. Tiden må have lov til at stå stille i sådan en situation. Væsentligt er dog, at eleverne er på skolen, indtil skoledagen er forbi. De voksne bør være opmærksomme på elever, som reagerer særlig voldsomt på det skete og eventuelt underrette hjemmet, inden eleven sendes hjem.

Flaget hejses på halv stang

Når samtlige klasser er underrettet, hejses flaget på halv stang.

Det er skolelederens opgave at drage omsorg for, at dette bliver gjort.

Mindehøjtidelighed for børn og ansatte i skole/SFO bør afholdes helst dagen efter meddelelsen om dødsfaldet. Hvis det er muligt, inddrages børnene fra den pågældende klasse i planlægningen af mindehøjtideligheden, f.eks. med ideer til salmer/sange, musik, udsmykning og forskellige indlæg.

Skolelederen drager omsorg for, at de pårørende inviteres til mindehøjtideligheden.

Om begravelsen

- Skolelederen sørger for, at der sendes blomster fra skolen.
- Det er en god ide, at klasselæreren deltager i begravelsen.
- Skoleleder/klasselærer spørger de pårørende, om de ønsker at barnets klassekammerater deltager i begravelsen.

Hvis de pårørende ønsker dette:

1. Når dagen for begravelsen er fastsat, informeres barnets klasse om muligheden for deltagelse i begravelsen.
 2. Klassens forældre får desuden en skriftlig meddelelse via AULA om deltagelsen i begravelsen, da eleverne *bør* følges med en voksen.
 3. Klasselæreren taler med klassen om, hvad der skal ske ved begravelsen – dette er vigtigt, hvad enten børnene skal deltage i begravelsen eller ej.
- På begravelsesdagen hejses flaget på halv stang.
Efter begravelsen skal flaget på hel. Skolelederen drager omsorg for dette.

Tiden efter begravelsen

- En ide kunne være, at skoleleder/klasselærer og/eller evt. klassekammerater skriver et mindeord, som sendes til alle via AULA.
- Det kan have stor betydning for klassen, at den afdøde elevs stol og bord bliver stående i klasseværelset en tid – (nogle sætter lys og blomster på bordet). Der kan også være andre konkrete ting, der minder om afdøde, som der kan tages vare på.
- En ide kunne være, at lade klassens elever skrive breve til den afdøde.
- Klassen kan besøge gravstedet (måske ved bestemte lejligheder).
- Samtaler i klassen i tiden efter begravelsen – se side 5.

Hvis en elev dør i ferien

Skolelederen laver aftale om det konkrete forløb.

NÅR PERSONALE DØR

Lige efter dødsfaldet

- Skolelederen underretter personalet. Skolelederen underretter de ansatte, som ikke er til stede.
- Klasserne informeres i den efterfølgende time af klasseteamet. Der bør dog foretages skemaændringer i følgende tilfælde:
 - Hvis en klasse har mistet sin klasselærer, overtager en anden lærer fra klasseteamet (og evt. skolelederen) klassen for at give dem informationen. Teamet bør derefter beholde klassen resten af skoledagen.
- Flaget hejses på halv stang, når samtlige klasser er underrettet. Det er skoleledelsens opgave at drage omsorg for, at dette bliver gjort.
- Skolelederen orienterer alle forældre via AULA.

Mindehøjtideligheden for børn og ansatte bør afholdes helst dagen efter meddelelsen om dødsfaldet.

Hvis det er muligt, inddrages børnene i, hvad der skal ske under mindehøjtideligheden, eventuelt med ideer til salmer/sange, musik, udsmykning og andre indlæg. Skolelederen drager omsorg for, at de pårørende orienteres om mindehøjtideligheden.

Om begravelsen

- Skoleleder sørger blomster fra skolen.
- Skolelederen informerer personalet om begravelsen.
- Skolelederen spørger de pårørende, om de ønsker at lade elever deltage i begravelsen.

Hvis de pårørende ønsker dette:

- Når dagen for begravelsen er fastsat, informeres barnets klasse om muligheden for deltagelse i begravelsen.
- Klassens forældre får desuden en skriftlig meddelelse via AULA om deltagelsen i begravelsen, da eleverne *bør* følges med en voksen.

- Klasseteamet taler på forhånd med klassen om, hvad der skal ske ved begravelsen – dette er vigtigt, hvad enten børnene skal deltage i begravelsen eller ej.

På begravelsesdagen hejses skolens flag på halv stang. Efter begravelsen hejses flaget på hel. Skolelederen sørger for dette.

Skolen/SFO lukker i det omfang, det skønnes nødvendigt.

Denne vurdering foretages af skolelederen.

Tiden efter begravelsen

- En ide kunne være, at skoleleder/lærere og/eller evt. elever skriver et mindeord, som sendes til alle via AULA.

Det er vigtigt med kollegial støtte og hjælp.

Samtaler i klassen/klasserne/børnegruppen efter begravelsen, hvor man sætter ord på tanker og følelser i forbindelse med det skete, vil fortsat have stor betydning. Se side 6.

Hvis en medarbejder dør i ferien

Skolelederen laver aftale om det konkrete forløb.

NÅR PERSONALE MISTER NÆRTSTÅENDE SLÆGTNING

Lige efter dødsfaldet

- Skolelederen underretter personalet om det skete efter aftale med den berørte medarbejder.
- Skolelederen underretter de klasser/SFO, der har medarbejderen, om årsagen til fraværet – efter aftale med medarbejderen.
- Der sendes en buket blomster til familien fra skolen/SFO.

Regler i forbindelse med dødsfald

På dagen for dødsfald og begravelse inden for den nærmeste familie, kan der ydes tjenestefrihed i 1 dag med løn, hvis dødsfaldet/begravelsen falder på en arbejdsdag. Ved nærmeste familie forstås i denne forbindelse: ægtefælle/samlever, børn, børnebørn, svigerbørn, forældre, svigerforældre, bedsteforældre, søskende, ægtefælles bedsteforældre. Der vurderes i øvrige situationer om frihed i forbindelse med dødsfald.

Alle ansatte bør have nedskrevet navnene på to kolleger, som man ønsker som støttepersoner i tilfælde af akut krise/ulykke. Disse kan evt. ligge i personalemappen eller indskrives i AULA under personlige oplysninger.

Skolelederen drager omsorg for, at der holdes en samtale med medarbejderen, hvor relevante ting drøftes. Herunder diverse støtte- og hjælpeforanstaltninger, som arbejdspladsen kan tilbyde eller være med til at tilbyde.

NÅR ELEVER OPLEVER KRISER

f.eks. i forbindelse med skilsmisse eller alvorlig sygdom.

Klasselæreren/teamet/pædagogerne:

- er særligt opmærksomme på barnets trivsel og reaktioner.
- rådgiver og vejleder om muligheder for hjælp.
- videregiver nødvendige oplysninger til relevante kolleger både på skole og SFO.
- sørger for løbende kontakt til hjemmet.
- skal løbende holde skolelederen underrettet.

Fasthold kontakten til begge forældre – og tag ikke parti.

I forbindelse med kriser under opsejling – fx ved kendskab til alvorlig syg forældre, kan lærer/pædagog altid tage kontakt til skolelederen, så de i samarbejde kan lave en plan for, hvordan lærer/pædagog/team/skole bør forholde sig og hvilke tiltag, der bør igangsættes i den svære krisetid. Det kan aftales, hvem der inddrages hvornår.

HÅNDTERING AF ULYKKER

1. Når ulykken sker uden for matriklen i skoletiden

Håndtering af ulykken:

- Skaden/ulykken begrænses og hjælp tilkaldes (112)

Læreren/pædagogen:

- tager sig af den/de forulykkede barn/børn, indtil hjælpen når frem.
- skaffer sig overblik over situationen: Hvad er der sket? Hvem er involveret? Hvem er vidne til ulykken?
- underretter skolen/SFO så hurtigt som muligt.
- tager sig af de øvrige elever – eller sørger for, at en kollega gør dette. Vær opmærksom på, om nogle af børnene reagerer ved at gå i panik eller i chok.
- inddrager om muligt samtlige børns mobiltelefoner (for at undgå at der sendes forskellige meldinger eller billeder afsted)
- sørger for at bringe de øvrige børn tilbage til skolen/SFO.

Hvis det er muligt, tager en lærer/pædagog med den/de forulykkede børn på hospitalet.

Skolens/SFO's håndtering af situationen:

Skolelederen:

- underretter det/de berørte hjem.
- skaffer evt. hjælp til at få de resterende børn bragt hjem til skolen/fritidshjem.
- kontakter hospitalet for at få underretning om den/de forulykkede børn.
- sørger for at underrette klasselæreren og/eller klassens teamlærere/pædagogerne.
- sørger for at underrette hele personalegruppen – både ved skolen og SFO - i tilfælde af større ulykker.
- sørger for meddelelse via AULA til forældregruppen.

Skolens/SFO´s håndtering af situationen efter barnet/børnene er tilbage på matriklen:

- Lederen sørger for, at en fra ledelsesteamet samt en ekstra lærer/pædagog står til rådighed, når lærere/pædagoger og børnegruppe vender tilbage til matriklen. Den ekstra lærer/pædagog er så vidt muligt en kendt person for børnegruppen.
- Alt efter behov sørger lederen for forplejning af medarbejdere og børn ved tilbagekomsten.
- Lederen sørger for, at børnene holdes samlet, indtil deres forældre afhenter dem.

Er der tale om en ulykke med dødelig udgang, træder handlingsplanen for dødsfald i kraft.

Opfølgning:

Børnene skal have ærlige oplysninger om, hvad der er sket. Der sendes meddelelse hjem til forældrene fra skoleleder.

Reaktionsmønstrene efter en ulykke er ikke ens. Vær opmærksom på, at mange, som ikke umiddelbart ser ud til at reagere, kan få reaktioner senere. Se side 4-5.

Både børn og voksne, som har behov for det, skal tilbydes særlig efterbehandling.

Ved skader, der fører til længere hospitalsophold, holder klasselæreren/teamet kontakt med hjemmet.

Hvis en elev får varige mén efter ulykken, følges dette specielt op af klasselæreren/teamet/pædagogen med hensyn til genforeningen med skolen og fritidsmiljøet.

2. Når ulykken sker på matriklen:

Ved alvorlige ulykker:

- Den/de lærere/pædagoger, der først er til stede, underretter kontoret og forsøger at holde de øvrige børn væk fra ulykkesstedet.
- Lederen/kontoret tilkalder derefter hjælp (112).

- Om nødvendigt tilkalder læreren/pædagogen selv hjælp (112) og underretter derefter kontoret/skolelederen.
- Skoleleder/kontoret sørger for, at en/flere andre personer kan hjælpe i situationen med hensyn til førstehjælp og beroligelse samt normalisering af situationen for de øvrige børn.
- Alle mobiltelefoner inddrages, om muligt, for at undgå at der sendes forskellige meldinger eller billeder afsted.
- Skoleleder/kontoret kontakter det/de berørte hjem.
- Har det forulykkede barn søskende på skolen, skal der tages særligt hånd om dem.
- Barnets klasse/børnegruppen skal orienteres om ulykken.
- Skoleleder/afdelingsledere sørger for, at der medsendes en person fra personalet til hospitalet med den/de tilskadekomne.

Opfølgning:

Børnene skal have ærlige oplysninger om, hvad der er sket. Der sendes meddelelse hjem til forældrene fra skolelederen via AULA.

Reaktionsmønstrene efter en ulykke er ikke ens. Vær opmærksom på, at mange, som ikke umiddelbart ser ud til at reagere, kan få reaktioner senere. Se side 4-5.

Både børn og voksne, som har behov for det, skal tilbydes særlig efterbehandling.

Ved skader, der fører til længere hospitalsophold, holder klasselæreren/teamet kontakt med hjemmet.

Hvis en elev får varige mén efter ulykken, følges dette specielt op af klasselæreren/teamet/pædagogen med hensyn til genforeningen med skolen og fritidsmiljøet.

Se desuden afsnittet om "Sorg" og "Sorgreaktioner" side 3-4-5.

AKTUELLE TELEFONNUMRE:

Alarmcentralen 112

Firhøjskolen: 59535175

Firhøjskolen februar 2020